

Семестровий бал навчальних досягнень учнів ставиться з урахуванням поточного оцінювання досвіду читачької діяльності, результатів поточного і підсумкового оцінювання навички читання вголос, якості вивчення віршів чи уривків з прозових творів напам'ять, поточного оцінювання навички читання мовчки, результатів виконання підсумкових контрольних робіт.

Річний бал виставляється на основі підсумкових балів за семестри.

УКРАЇНСЬКА МОВА І МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЯК МОВИ ВИВЧЕННЯ

Оцінювання навчальних досягнень з української мови як державної та інших мов як навчальних предметів рекомендуємо здійснювати згідно з основними цілями навчання, які передбачають формування комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів початкової школи.

Об'єктами перевірки й оцінювання є:

– мовленнєві уміння з аудіювання, говоріння, читання, письма;

– сформованість певного кола знань про мову, мовні та правописні уміння, графічні навички письма.

У 1–4 класах проводиться:

– поточне оцінювання (у 1–2 (I семестр) класах – безбальне, у 3–4 – бальне за знання з мови й мовні вміння – усне опитування, тестові завдання);

– періодичний контроль й оцінювання рівня сформованості умінь з аудіювання, говоріння (діалогічне й монологічне мовлення), читання й письма та фонетико-графічні й орфографічні уміння у 3–4 класах;

– підсумкове оцінювання за семестр, рік.

Періодичний контроль сформованості тих чи інших видів навчальної діяльності радимо проводити фронтально (аудіювання, списування чи диктант) й індивідуально

(діалогічне й монологічне мовлення). Діалогічне мовлення перевіряється в I семестрі, а монологічне – у II.

Кожен вид навчальної діяльності рекомендуємо перевіряти один раз на семестр, а орфографічні й граматичні уміння – двічі на семестр.

Орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень з української мови як державної й національних мов як навчальних предметів залежать від спорідненості чи неспорідненості з рідною, що дає можливість урахувати ступінь складності оволодіння цими мовами та кількість годин, відведених на їх засвоєння, диференціювати вимоги.

Вимоги до перевірки й оцінювання навичок мовленнєвої діяльності

1. Аудіювання (слухання і розуміння прочитаного)

Перевірці підлягають вміння вислухати незнайомий художній текст з 1–2 прослуховувань у 1 класі й з 1 – у 2–4 класах у школах зі спорідненими мовами навчання та з 2–3 прослуховувань – у 1–2 класах і 1–2 – у 3–4 класах у школах із неспорідненими мовами навчання та зрозуміти його. Перевірку доцільно здійснювати раз на семестр.

Розуміння прослуханого радимо виявляти за допомогою завдань тестового характеру – використовувати серію запитань з варіантами відповідей на них. Учні 1–2 класів пропонують 4 запитання, на які можна відповісти словами "так" – "ні". Учні 3 класу – 4 запитання альтернативного типу. Для учнів 4 класу складають 6 запитань, кожне з яких супроводжується трьома відповідями на вибір (I варіант) чи двома – (II варіант). Запитання охоплюють зміст твору, головну думку та окремі особливості мови художнього твору (3–4 класи).

Правильна відповідь на кожне із запитань за прослуханим текстом у 1 класі оцінюються безбально, 2–3 класах – 3 балами; у 4 класі – 2.

Обсяг тексту визначається таким чином, щоб при неквапливому інтонаційно оформленому читанні вчителем

(зі швидкістю 70–100 слів за хвилину) час його неперервного звучання був у таких межах:

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
	Кількість слів	Кількість слів
1	80–100	70–90
2	120–150	100–120
3	160–220	140–180
4	230–300	200–250

II. Говоріння (діалогічне та монологічне мовлення) Вимоги до оцінювання діалогічного мовлення

Рекомендуємо перевіряти вміння: складати, розігрувати діалог і будувати усний переказ чи усний твір.

Вважаємо за доцільне, щоб протягом року учень одержав дві оцінки, які покажуть його успіхи у розвитку усного мовлення: одну – за діалогічне та другу – за монологічне мовлення.

Під час перевірки навички говоріння радимо враховувати ступінь самостійності роботи, міру допомоги вчителя. Учням початкового та середнього рівня доцільно пропонувати різноманітні допоміжні матеріали: малюнки, окремі репліки (підказки), зразки діалогу, план висловлювання тощо. Учні, які досягли достатнього рівня, можуть виконувати відповідні завдання з незначною допомогою, високою – самостійно.

Діалогічне мовлення.

Одиницями контролю є уміння:

- складати й розігрувати діалог відповідно до запропонованої ситуації чи ситуативного малюнка й мети спілкування (мовленнєвого завдання);
- додержуватися правил етикету;
- вживати етикетну лексику й форми звертання;
- дотримуватись норм літературної мови (лексична й граматична правильність);
- орієнтація на слухача, а також:
- відповідність вжитих реплік-відповідей змісту запитань;
- міра самостійності у веденні діалогу;
- відповідність кількості вжитих реплік зазначеному обсягу.

Монологічне мовлення.

Одиницями контролю є:

- змістовність, послідовність (логіка), чіткість розповіді;
- відповідність темі;
- лексична, орфоепічна та граматична правильність мовлення;
- орієнтація на слухача;
- відповідність обсягу розповіді зазначеним вимогам.

Орієнтовний обсяг складеного учнями діалогу (кількість реплік на кожного із співрозмовників)

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
1	4 репліки, враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови	3 репліки, враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови
2	4 репліки, не враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови	3 репліки, не враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
3	5 реплік без урахування етикетних формул початку й кінця розмови	4 репліки, не враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови
4	6 реплік без урахування етикетних формул початку й кінця розмови	5 реплік, не враховуючи етикетні формули початку й кінця розмови

Перевірку монологічних висловлювань рекомендуємо здійснювати з урахуванням умов, у яких вивчаються мови (близькоспоріднені чи не близькоспоріднені). У першому випадку у 2–3 класах перевіряється вміння переказувати короткий текст за малюнком і планом, у 4 класі – складати власний твір на задану тему. У другому випадку у 3 класі перевіряється вміння переказувати текст з опорою на план, у 4 класі – складати твір за малюнком і планом.

Обсяг тексту для усного переказу

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
1	–	–
2	40–50 слів	–
3	60–80 слів	50–60 слів
4	–	–

Для усного **переказу** рекомендуємо використовувати невеликі твори чи фрагменти з них, переважно ті, які опрацьовувались на попередніх уроках.

Для усного **твору** доцільно пропонувати учням тему (в умовах спорідненості), малюнок і план (в умовах неспорідненості).

Обсяг складеного тексту в умовах спорідненості має бути орієнтовно 5–7 речень. В умовах неспорідненості – відповідно до кількості пунктів плану.

Час виголошення складеного твору орієнтовно 1,5–2 хв в умовах спорідненості та 2–3 хв в умовах неспорідненості.

Письмові твори у 3 класі і I семестрі 4 класу мають навчальний характер. У II семестрі 4 класу перевіряються уміння самостійно складати й записувати тексти у школах із спорідненими мовами навчання за сюжетним малюнком, у школах із неспорідненими мовами – за нескладним за змістом сюжетним малюнком і планом із 4–5 пунктів.

Обсяг тексту для письмового переказу

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
4	75–80 слів	5–6 речень

III. Читання

Читання вголос

У 2 класі у кінці II семестру рекомендуємо перевіряти уміння правильно прочитати слова, речення, невеликі тексти і зрозуміти прочитане. Орієнтовна швидкість читання – 35–45 слів за хвилину, якщо українська мова споріднена, і 30–40 слів, якщо неспоріднена.

При оцінюванні сформованості уміння читати в 2 класі беруться до уваги: спосіб читання (складами, цілими словами); правильність читання; швидкість і розуміння прочитаного.

У 3–4 класах доцільно здійснювати поточну перевірку вміння учнів читати вголос у міру швидко, плавно, з дотри-

манням орфоепічних, фонологічних та інтонаційних норм, логічних пауз, з орієнтацією на слухачів; розуміти прочитане.

Під час оцінювання бажано враховувати вміння визначати жанри вивчених творів (казку, вірш, оповідання та ін.), тему й головну думку твору, його героїв, вміння знаходити образні слова та вирази і пояснювати їх значення.

Перевірку радимо здійснювати індивідуально. Обсяг тексту визначається так, щоб час його озвучення учнем (з нормальною швидкістю) дорівнював 1–2 хвилинам.

Протягом семестру виводиться середній бал як результат поточного оцінювання за читання вголос. Середній бал виставляється в окремій колонці журналу, не позначений датою.

Швидкість читання вголос

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
3	55–60 слів за хвилину	45–55 слів за хвилину
4	65–80 слів за хвилину	55–65 слів за хвилину

Читання українською мовою мовчки

Перевіряється вміння прочитати *незнайомий* текст і зрозуміти його.

Перевірку рекомендуємо здійснювати *один раз на семестр* у 4 класі.

Рекомендована швидкість читання мовчки наприкінці 1 семестру – не менша, ніж 100–110 слів за хвилину, наприкінці року – 120–180 слів за хвилину (для споріднених мов) і 120–150 слів (для неспоріднених).

Розуміння прочитаного виявляють за допомогою завдань тестового характеру – учням пропонують 6 запитань за текстом з 3 варіантами відповідей для вибору. Запитання стосуються розуміння фактичного змісту твору, його головної думки та окремих особливостей мови художнього твору.

Орієнтовні вимоги до оцінювання читання мовчки: правильна відповідь на кожне із запитань за прочитаним текстом оцінюється 2 балами.

У виведенні балів, крім розуміння прочитаного, радимо враховувати:

- швидкість читання мовчки, яка оцінюється 2 балами (учень, швидкість читання якого нижча за норму, одержує на 1 бал менше);

- наявність зовнішніх артикуляційних рухів (учень, який ще не позбувся зовнішніх артикуляційних рухів, одержує на 1 бал менше (для споріднених мов).

IV. Письмо

Письмо як вид мовленнєвої діяльності передбачає вміння правильно висловити свою думку (переказати, розповісти) в письмовій формі, користуючись графічною системою мови, яка є предметом вивчення, дотримуючись техніки письма, правил правопису та вміння належним чином оформити письмову роботу.

Починаючи з II семестру 3 класу, в умовах вивчення споріднених мов раз на семестр, рекомендуємо перевіряти вміння писати переказ за поданим планом, а в 4 класі – переказ (I семестр) і твір на задану тему (II семестр).

За вивчення неспоріднених мов – письмовий переказ з опорою на план у I семестрі 4 класу, а письмовий твір за малюнком і планом – у II семестрі.

Обсяг тексту для письмового переказу – 60–80 слів (споріднені мови) і 50–70 слів (неспоріднені мови).

Уміння володіти письмом як видом мовленнєвої діяльності, що передбачає вміння побудувати висловлювання в писемній формі – переказати, розповісти про побачене, про себе і свою родину, друзів формується протягом навчання у 3–4 класах.

За письмову роботу (переказ і твір) в журналі виставляють одну оцінку за зміст.

Правописні та граматичні помилки виправляють і опрацьовують у ході аналізу письмових робіт.

Орфографічні та граматичні уміння

У 2 класі в кінці II семестру перевіряють вміння вживати засвоєні букви українського (російського, польського, болгарського тощо) алфавіту під час письма, уміння списувати. Для цього пропонують невеликий текст.

У 3–4 класах в умовах спорідненості мов у I семестрі з метою перевірки пропонується списування (I семестр) і слуховий диктант (II семестр).

В умовах вивчення неспоріднених мов у кінці I семестру 2 класу проводять списування, у 3–4 класах у I семестрі також проводять і оцінюють списування, у II семестрі – зорово-слуховий диктант.

Обсяг тексту для списування та диктанту

Клас	Споріднені мови		Неспоріднені мови	
	Списування	Слуховий диктант	Списування	Зорово-слуховий диктант
2	40–45 слів	–	35–40 слів	–
3	50–55 слів	45–55 слів	45–50 слів	40–45 слів
4	55–60 слів	56–60 слів	50–55 слів	50–55 слів

Орієнтовні вимоги до оцінювання списування та слухового й зорово-слухового диктанту

Рівні навчальних досягнень	Бали	Кількість помилок	
		Споріднені мови	Неспоріднені мови
Початковий	1	Понад 10	Понад 12
	2	До 10	До 11
	3	До 9	До 10
Середній	4	До 8	До 9
	5	До 7, з них 2 негрубих*	До 8
	6	До 6, з них 2 негрубих	До 7 з них 2 негрубих
Достатній	7	До 5, з них 2 негрубих	До 6 з них 1 негруба
	8	4 з них, 2 негрубих	До 5 з них 1 негруба
	9	3 з них, 1 негруба	4 з них 1 негруба
Високий	10	2 з них, 2 негрубі	3 з них 1 негруба
	11	1 негруба	2 з них 1 негруба
	12	1 виправлення	1 негруба + 1 виправлення

До негрубих помилок відносяться: неправильне написання, пропуск чи заміна букви, букви іншого алфавіту, якщо таких помилок не більше 2. Якщо помилку допущено більше, то 2 – зараховуються як одна груба. Акуратно

зроблене виправлення не вважається помилкою. Повтор помилки в одному й тому ж слові вважається як одна помилка.

Техніка письма та культура оформлення письмових робіт

Об'єктами перевірки є вміння писати, вживаючи букви українського чи алфавіту мови, яка вивчається як друга, з належною швидкістю, правильно відтворюючи форму великих і малих рукописних букв, правильно поєднуючи їх у слові і розташовуючи слова на лініях сітки зошита. Перевіряється також охайність і вміння оформити письмову роботу (розташувати на рядку заголовки тексту, дотримуватися полів тощо).

Оцінювання техніки письма та культури оформлення письмових робіт рекомендуємо здійснювати шляхом списування з друкованого тексту 1 раз на рік, починаючи з 3 класу.

Нормативною вважається така швидкість письма (на кінець навчального року):

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
2	не враховується	не враховується
3	20–25 знаків за хвилину	15–20 знаків за хвилину
4	26–30 знаків за хвилину	21–25 знаків за хвилину

За списування рекомендуємо виставляти дві оцінки – за фонетико-графічні й правописні уміння та графічні навички письма.

Орієнтовні вимоги до оцінювання графічних навичок і дотримання гігієнічних правил письма в 3–4 класах:

початковий рівень – списаний текст нелегко прочитати.

Літери переважно непропорційні, мають різний нахил, трапляється дзеркальне зображення літер. Поєднання букв переважно неправильне або відсутнє, *при цьому слід враховувати особливості графічної системи другої мови, переважно неспорідненої з українською*. Багато слів написано злито, допущено заміну букв буквами рідної мови. Лінійності майже не дотримано;

середній рівень – списаний текст читається. Однак є значні відхилення від нормативної форми літер. Поєднання букв дуже розтягнуті або надто стислі. Багато слів написано злито, є помилки (4) на заміну букв;

достатній рівень – списаний текст легко читається. Літери переважно пропорційні, з однаковим нахилом, переважно з правильним поєднанням. Однак трапляється 3–4 відхилення від норми у формі букв та їх поєднанні. Деякі слова злиті, букви замінені буквами рідної мови (до 3 помилок);

високий рівень – списаний текст легко читається. Літери пропорційні, з однаковим нахилом, правильно поєднані.

Допускається 1–2 відхилення у формі букв чи їх поєднанні та заміні букв, які не порушують загального позитивного враження від письма.

Під час оцінювання техніки письма враховуються такі параметри:

а) форма букв, б) нахил букв в один бік, в) поєднання букв (не вважається за помилку вживання поєднань, прийнятих у рідній мові), г) швидкості письма, г) охайність та культура оформлення роботи.

Орієнтовні вимоги до оцінювання графічних навичок і дотримання гігієнічних правил письма у 3–4 класах

Дотримання норм за кожним із зазначених параметрів дає учневі 2 бали, в цілому – 12 балів. За незначне відхилення від норми за тим чи іншим параметром радимо знімати 1 бал, за значне відхилення – 2 бали. Стосовно швидкості письма незначним відхиленням вважається 1–5 знаків від меншого показника норми, значним – понад 5 знаків.

Нормативною вважається така швидкість письма (на кінець навчального року):

Клас	Споріднені мови	Неспоріднені мови
3	20–25 знаків за хвилину	15–20 знаків за хвилину
4	26–30 знаків за хвилину	21–25 знаків за хвилину

V. Знання з мови, мовні вміння

Перевірку знань з мови та мовних умінь радимо здійснювати під час поточного опитування та виконання завдань тестового характеру.

Рекомендуємо перевіряти знання та уміння, що стосуються матеріалу, який не збігається в рідній та українській (іншій) мові, що вивчається як друга: правильно визначати наголос, добирати слова на певну тему; розрізняти значення слів, добирати синоніми й антоніми; розпізнавати народні вислови та слова, вжиті в переносному значенні; змінювати форму слова залежно від іншого; правильно вживати родові та відмінкові закінчення іменників, прикметників та особові форми дієслів; будувати (доповнювати, перетворювати) сполучення слів та різні за синтаксичною структурою речення.

З цією метою пропонується комбінована перевірна робота із застосуванням завдань тестового характеру. Учня пропонують 6 завдань з трьома варіантами відповідей. З них 2 – на перевірку мовних знань, 4 – на перевірку мовних умінь.

Правильне виконання кожного із завдань, що стосуються мовних знань, оцінюється 1 балом, правильно наведений приклад до кожного завдання додає ще по 1 балу. Завдання, що стосуються мовних умінь, оцінюються 2 балами.

Зведений перелік перевірних робіт у 1–4 класах

(1/1 – кількість робіт за вивчення споріднених/неспоріднених мов)

Види перевірки	Кількість перевірок по класах							
	1		2		3		4	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Аудіювання	–	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1
2. Усне діалогічне мовлення	–	1/1	1/1	–	1/1	–	1/1	–

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Усне монологічне мовлення	–	–	–	1/1	–	1/1	–	1/1
4. Читання вголос	–	–	–	1/1	–	1/1	–	–
5. Читання мовчки	–	–	–	–	–	–	1/–	1/–
6. Письмовий переказ	–	–	–	–	–	1/–	1/1	–
7. Письмовий твір	–	–	–	–	–	–	–	1/1
8. Списування	–	–	–	1/1	1/1	–/1	1/1	–
9. Диктант	–	–	–	–	–	1/1	–	1/1
10. Знання з мови, мовні вміння (поточно)	–	–	–	–	–	–	–	–
Загальна кількість перевірок	–	2/2	2/2	4/4	3/3	5/5	5/4	5/4
11. ДПА з української мови	–	–	–	–	–	–	–	1
12. ДПА з українського літературного читання в школах з навчанням російською мовою	–	–	–	–	–	–	–	1